

Arbeta med communitykultur!

Metoder för en
medskapande kulturprocess

Arbeta med communitykultur!

vänder sig till dig som:

- Leder kreativa cirklar och processer inom kultur, pedagogik och socialt förändringsarbete men vill arbeta mer inkluderande och/eller nå nya målgrupper.
- Är kulturarbetare men vill arbeta pedagogiskt med en målgrupp eller ett ämne som du vill veta mer om.
- Redan har kontakt med en community/ grupp som du vill utveckla arbetsmetoder tillsammans med.
- Är nyfiken på nya arbetsmetoder i din roll som ledare.
- Vill demokratisera rollerna i den grupp du arbetar med.
- Vill undersöka samhällets ojämlika villkor med kulturen som metod.

Arbeta med communitykultur

Med detta metodmaterial vill vi stötta dig som cirkelledare och pedagog att arbeta med medskapande kultur. Målet är att demokratisera kulturlivet – det betyder att alla, oavsett klass, kön, funktionsvariation, sexuell orientering, religiös eller etnisk tillhörighet ska räknas in i kultursverige och ha möjlighet att delta i kulturlivet. För att detta ska vara möjligt behövs fler processledare med förståelse för vad ett medskapande kulturprojekt är och hur det kan genomföras. Vi vill genom detta material få dig och din grupp att använda konst och kultur som metod för socialt förändringsarbete.

Vad betyder communitykultur?

- Medskapande kultur är en direktöversättning av engelskans **co-creative art**. Det betyder att den som är med i ett medskapande konst- eller kulturprojektet har inflytande över hela processen, från idé till färdigt resultat.
- Det kan jämföras med begreppet **deltagandekultur** där en projektledare eller konstnär bestämmer vad som ska göras och på vilket sätt deltagaren erbjuds att vara delaktig.
- Ibland används ordet **communitykultur** för att beskriva båda dessa varianter.
- Vi vill lyfta just **medskapandet** som en förutsättning för att skapa verklig förändring i såväl sakfrågor som i synen på kulturen.

I en medskapande kulturprocess är ägandeskapet gemensamt. Ingen äger verket mer än någon annan. Den medskapande kulturen utmanar och kompletterar den snävat västerländska synen på konst och kultur som något professionaliserat som endast ska betraktas/konsumeras av allmänheten, men skapas av ett upphöjt geni.

I den medskapande kulturen betonas istället våra gemensamma erfarenheter och den kunskap som finns i kollektivet. Den medskapande kulturen är en inkluderande kulturform som handlar om att bredda deltagandet och låta fler vara medskapande till berättelsen om vår tid och vilka vi är.

Ordlista

Medskapande kultur / Co-creative art

En konst- eller kulturprocess där deltagare och konstnärer skapar tillsammans, snarare än att konstnären styr ensam. Fokus ligger på samarbete och gemensamt skapande.

Communitykultur

Växer fram och skapas av en lokal gemenskap, med målet att stärka samhörighet och identitet genom konst, musik, teater eller andra uttryck.

Deltagande kultur

Publiken eller deltagarna aktivt deltar i skapandeprocessen, istället för att vara passiva åskådare.

Mångkultur

Kännetecknas av närvaro och samspel mellan flera olika etniska, språkliga och kulturella grupper i ett samhälle.

Representation

Olika grupper, idéer eller identiteter framställs och synliggörs i konst, kultur och samhälle.

Platsspecifik teater

Teater skapad och framförd för en specifik plats, där platsens historia, miljö eller betydelse integreras i föreställningen.

Åskådespelare / Spect Actor

Där åskådare kan delta aktivt i föreställningen, exempelvis genom att påverka handlingen eller spela roller.

Planering

Frågeställningar att ha med sig när du planerar ett projekt, studiecirkel eller möte med en ny grupp:

- Vad är en lokal community?
- Vem är jag som ledare/initiativtagare i förhållande till gruppen?
- Vilket community kan vi utgöra tillsammans?
- Varför vill vi att detta ska vara ett medskapande projekt?
- Hur kan vi arbeta med kultur för att göra skillnad i den aktuella frågan?
- Vad är min roll som processledare i en medskapande process?
- Vilka andra kompetenser krävs i projektet?
- Hur börjar ett projekt? Kan ett förslag komma från en ledare - eller ska det komma från en lokal community själva?
- Vad har vi för ramar som vi behöver förhålla oss till?
- Vem äger projektet om vi alla är medskapande?

Alla besitter vi olika kunskaper och kan olika – och alla kan vi något. Detta är styrkan med de medskapande metoderna. Kartlägg kunskaper och erfarenheter i gruppen och gör era olika roller tydliga! Det hjälper er att respektera varandras kompetenser och arbeta jämlikt i processen.

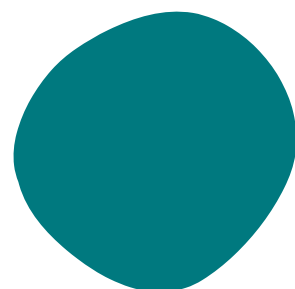
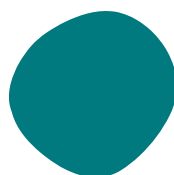
OBS!

Det är inget fel i att leda arbetet! Du som ledare eller konstnär med en särskild kompetens är viktigt för att ni ska nå era mål, men deltagarnas erfarenheter, berättelser och kompetenser är lika viktiga för både process och resultat.

Hur kan ett communityprojekt se ut?

Ett projekt kan givetvis se ut på oändligt många olika vis och ha olika faser, i olika ordning. Här följer ett exempel på upplägg för att göra den medskapande processen tydlig. Upplägget kan användas som inspiration och checklista men är inget facit till ett lyckat projekt. Era ramar, gruppens förutsättningar och projektets mål påverkar såklart hur ni lägger upp arbetet.

1. **Identifiera "community" och gruppens aktuella frågor** – Öppet utforskande arbete där de med ämneskompetens har den drivande rollen.
2. **Analysera resultat** – Ta ett kliv tillbaka och titta på vad ni har för material att arbeta med. Var, när, hur och för vem bör detta material presenteras?
3. **Planera** – Nu är det dags att formulera er vision. Stort eller litet? behöver ni söka pengar, medverkande, lokaler mm. En eller flera arbetsgrupper bildas.
4. **Arbeta med presentationen** – En period med skapande arbete där ett publikt verk är målet.
5. **Presentation för publik** – Verket möter publiken.
6. **Ta hand om reaktioner** – Efter föreställningen, vad händer nu?

1. Identifiera "community" och gruppens aktuella frågor

I den här delen sker det första mötet för gruppen. Var noga med att inte i förväg identifiera en grupp utifrån, utan gör det tillsammans i gruppen, utifrån de frågor som är viktiga för er.

Om du som ledare eller konstnär söker upp en grupp är detta centralt för att inte skapa en klyfta mellan er som objektifierar gruppen. Se alltid till att var tydlig med ramarna, om det finns sådana, men låt de som har ämneskompetensen styra problemformuleringen! Skriv ner frågor ni är intresserade av att arbeta med.

ÖVNING: Lista så många communities ni kan komma på som ni i gruppen tillhör. Skriv på en tavla eller stå i en ring och be en deltagare i taget ta ett steg fram och säga en community som hen tillhör, alla som tillhör samma grupp tar också ett steg fram. Var mån om att skapa en uppmuntrande och tillåtande stämning!

DISKUSSION: Vad utmärker en community? Måste en community se sig själva som en grupp i samhället, eller finns det andra parametrar som identifierar de grupper vi använder eller benämns som.

DISKUSSION: Många gånger betonas processen framför resultatet i ett communityprojekt. Går det att göra en process utan att ha ett mål, såsom premiär, vernissage, uppläsning?

Denna del är lämplig att göra som en studiecirkel. Den kan göras olika lång beroende på projektets syfte, omfattning och mål. Det finns många olika övningar man kan göra för att lära känna varandra, skapa en trygg grupp, identifiera viktiga frågor, testa olika estetiska uttryck som bild, rörelse, kroppslig gestaltning, text och musik. Utgå från gruppens särskilda kompetenser och de frågor ni vill skapa uppmärksamhet kring.

2. Analysera resultat

När gruppen har träffats och utforskat gemensamma frågor och visioner tar ni ett steg tillbaka och tittar på vad ni har för material och beslutar om och hur gruppen vill ta arbetet vidare.

DISKUSSION: Vilka personliga erfarenheter och berättelser har kommit upp under arbetet? vilka kompetenser finns i gruppen? Finns det ett problem ni vill belysa? Vem vill ni rikta er till? Ska det bli en utställning, bok, föreställning eller något helt annat? Analysen kan göras på många olika sätt; internt i gruppen eller som en presentation för en utvald grupp.

FÖRSLAG: Bjud in kompisar, familj och/eller möjliga samverkansparter när ni redovisar valda delar från era träffar. Bjud in till en dialog om hur projektet kan tas vidare för att få in nya perspektiv.

Denna del kan göras löpande under gruppens träffar, som ett avslut på sista träffen eller som en separat workshop eller presentation efter cirkelns sista träff. Vilket upplägg ni väljer beror på hur omfattande ni vill göra det och vilka ni vill ska delta. Du kan alltid rådgöra med din verksamhetsutvecklare på ABF!

OBS! I ett communityprojekt är processen lika viktig som resultatet och alla äger processen tillsammans. Det kan därför vara så att processen tar slut här. Det är viktigt att alla inblandade får komma till tals och att ni kommer till ett konsensus kring hur materialet får användas.

3. Planera

Om ni har bestämt er för att ta projektet vidare för att möta en publik är det nu dags att bilda en eller flera arbetsgrupper som kan skapa rätt förutsättningar. Beroende på projektets storlek och budget kan denna process vara olika lång.

I ett communitykulturprojekt möts kulturproffs och community och äger projektet på lika villkor. I detta steg behöver ni därför kartlägga om några nya kompetenser behöver tillföras för att nå gruppens mål?

DISKUSSION: Vem ska göra vad? Varför? Vem skriver? Vem står på scenen? Vem tar konstnärliga beslut? Det kan vara klokt att åter igen definiera era olika roller, kompetenser utifrån projektets mål.

TIPS: Använd ABFs projektverktyg för att planera, kartlägga målgrupp och samverkanspartner mm. Kontakta din verksamhetsutvecklare för att få tillgång till projektverktyget samt listor över aktuella fonder, stiftelser och program.

Checklista:

- Tidsplan
- Projektbeskrivning
- Budget - intäkter och utgifter
- Lokalbehov
- Marknadsföring
- Andra resurser

Denna del kan göras som en eller flera separata studiecirkelar med olika arbetsgrupper, beroende på projektets omfattning och tidsplan.

4. Arbeta med presentationen

När allt är på plats och det är dags att börja förverkliga visionen börjar en ny kreativ process. Kanske har ni nya medlemmar i gruppen och alla har inte varit delaktiga hela vägen?

Presentera det arbete som har gjorts för hela gruppen, beskriv ramarna och definiera gemensamt era olika roller. Ge utrymme åt att skapa nya trygga rum med alla deltagarna och upprepa eventuellt övningar som ni gjorde i början. Denna del innehåller givetvis också repetitioner, praktiskt arbete med materialet men ansträng er att behålla en öppen och nyfiken inställning till allas idéer. Det är särskilt viktigt att du som proffs, pedagog eller konstnär är lyhörd för de andra kompetenser som finns i gruppen. Parallellt med det konstnärliga arbetet görs arbete med marknadsföring, schemaläggning, teknik och kanske pedagogiska förberedelser för att möta publiken.

Denna del är också lämplig att göra som en studiecirkel eller bryta ner i flera olika workshops och cirklar beroende på omfattning.

5. Presentation för publik.

Beroende på konstformen ni har valt ser den här delen väldigt olika ut. Tänk på att försöka nå den publik ni avsåg. Rikta materialet och presentationen där ni tror att den ger störst effekt.

Ni kan givetvis göra presentationen som ett kulturprogram tillsammans med er ABF-avdelning!

6. Ta hand om reaktioner

Mötet med publiken kan ofta behöva bearbetas vidare, det kan vara ett samtal med publiken efteråt, att hantera reaktioner i media eller ha ett uppföljande arbete med målgrupper som verket berör.

Det är lätt att se presentationen som målet och därmed glömma detta viktiga steg! Gå tillbaka till målet med hela projektet och knyt ihop projektet genom att ta hand om reaktionerna.

Inspiration och litteratur

De förtrycktas pedagogik

Freire, Paulo. Svensk översättning 2021 Nadia Alves. (Originaltext på brasiliansk portugisiska 1968)

De förtrycktas teater

Boal, Augusto. Svensk översättning 2023. med förord av America Vera Zavala (Originaltext 1975)

A Restless Art

Francois Matarasso (2019, engelska)

Many Voices

Föreläsning av Matarasso (2006, engelska)

<https://communitykulturcentrum.se/wp-content/uploads/2022/05/Francois-Matarasso-Many-voices.pdf>

Voices of Culture

<https://communitykulturcentrum.se/wp-content/uploads/2022/05/15850701-STANDARD.pdf>

Actualise Utopia From dreams to reality

"An anthology about racial barriers in the structure of the Nordic arts field.", Ninos Josef and Kemê Pellicer (Kulturrådet, 2019)

What would Joan Littlewood say?

<https://communitykulturcentrum.se/wp-content/uploads/2022/05/CGF-What-Would-Joan-Littlewood-Say-Ir.pdf>

Övningar kring makt och inflytande

Rollspel 1

I den här rollspelsleken får vi syn på maktförhållanden och avstånd mellan olika communities. Vi tillhör olika grupper inom en rad olika områden. Här kommer en lista på några lika enkla som självklara roller vi alla är en del av i vårt dagliga liv (ofta är barn väldigt bra på att leka detta!).

I detta exempel står den med mest makt i vårt samhälle främst. Vad händer om vi kastar om orden, vad får vi syn på?

Lärare – elev	Elev – lärare
Försäljare – kund	Kund – försäljare
Polis – tjuv	Tjuv – polis
Läkare – patient	Patient – läkare
Rik – fattig	Fattig – rik
Man – kvinna	Kvinna – man
Chef – anställd	Anställd – chef

Skapa en situation som är konfliktfylld mellan något av ovanstående parförhållanden.

EXEMPEL: En kvinna vill lämna sin man men kommer inte att ha råd att bo kvar i den gemensamma bostaden. Är det självklart att han ska ha lägenheten och hon söka sig något mindre boende?

Låt karaktärerna argumentera mot varandra. När argumenten tryter kan någon av åskådarna kliva in och ta över – och prova ett nytt sätt att argumentera. Det kan göras om och om igen. Rollspelsledaren guidar och bryter när övningen är klar.

Avsluta varje uppspel med diskussion:

- Hur var rollerna initialt?
- Hur utvecklades de?
- Vad hände när en ny spelare klev in och tog över en av rollerna?
- Ändrades maktförhållandena?

Rollspel 2

Det här är en enkel övning som synliggör vem som upplever sig ha makt och inflytande över sitt eget liv, och i samhället. Om Samhälle känns för stort och ogreppbart kan en, beroende på vilken community ni arbetar med ändra ordet Samhälle, till Skola eller Arbetsplats eller Boendemiljö.

A) Börja med att fråga vem som känner sig ha möjlighet att påverka samhället. Gruppen eller den individ som känner så placerar sig i ett av rummets hörn.

Nästa fråga är en motsatsfråga:

B) Vem känner att den inte har makt att påverka samhället? Gruppen eller den individ som känner så placera sig i motsatt hörn.

C) Låt grupperna beskriva varför och på vilket sätt de har/inte har inflytande.

D) Låta en ur varje grupp bilda par.

Uppgiften för paret är att skapa förslag på hur man gör för att påverka och få inflytande över sin situation i skolan, på arbetsplatsen, i boendemiljön etc.

E) Avsluta med samtal i grupp: Vad skulle större inflytande syfta till, varför är det viktigt? Hur kan ni gestalta er önskan om större inflytande, som grupp. Vilka vägar finns? Kravlista? Protest? Kan kultur som teater, poesiuppläsning, en gemensam middag påverka? Vilket tillvägagångssätt tjänar gruppens syfte?

CommunityKulturCentrum

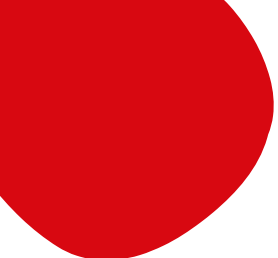
Studiematerialet har tagits fram i samarbete med CommunityKulturCentrum (CKC). Vi har sedan föreningen bildades i september 2020 verkat för en inkluderande kultursyn. Det betyder att vi undersöker nya vägar för van och ovan, professionell och icke-professionell, att mötas i en rad olika konstformer.

CKC vänder sig till de grupper i vårt samhälle som har långt till kulturen. Vi gör det inte genom att spela teater eller visa konst för dem – det finns det redan andra som gör. Vi gör det genom att bjuda med dem i en arbetsprocess, där de är medskapande till en föreställning eller utställning.

Vi tror att det medskapande projektet gör att fler får upp ögonen för vad kultur är, att det kan vara en väg för individen att uttrycka sig själv, få träning att göra det tillsammans med andra - och sedan visa upp det inför den lokala communityn eller en annan publik.

Medskapande kultur är alltid aktuell, här och nu. Den stärker självkänslan och folkbildar och skapar opinion kring frågor som är aktuella för de som är medskapande och för hela samhället.

Bilder:

Roozbeh Emad

Jonas Jarl

Text:

Karin Oscarsson, ABF Malmö

Jonas Jarl, CommunityKulturCentrum

Anna Pauli, CommunityKulturCentrum

www.communitykulturcentrum.se

Studiehandledning

För dig som ska utbilda cirkelledare att leda medskapande processer följer här ett förslag på 6 kortare träffar men kan givetvis anpassas till det format som passar.

Förslag på upplägg för den första träffen:

- Vilka begrepp används inom communitykultur, vad betyder de?
- Vi läser texter tillsammans ur *De förtrycktas pedagogik* av Paolo Freire och *De förtrycktas teater* av Augusto Boal.
- Lära känna varandra, hitta era roller och identifiera en eller flera gemensamma communities som du/ni tillhör.
- Lista vilka communities ni kan komma på? Vad utmärker en community - måste communityn själv se sig om en grupp i samhället, eller finns det andra parametrar som identifierar de grupper/communities/roller vi använder eller som vi benämns som.
- Skriv ner frågor ni är intresserade av att arbeta med

Förslag på upplägg för den andra träffen:

- Vi undersöker motsatsförhållanden i vår kultur, så som:
Passiv och Aktiv / Avsändare och Mottagare / Skådespelare och Publik / Lärare och Elev
- Identifiera makt/roller/erfarenheter i rummet.
- Beskriv och diskutera erfarenheter från communityprojekt ni varit med i, eller varit publik till. Vad var det som utmärkte projektet från andra kulturevenemang/projekt?
- **Diskussion:** På vilket sätt hänger communitykultur och socialt förändringsarbete ihop. Måste det göra det?
- **Diskussion:** I en communityprocess arbetar professionell och icke-professionell sida vid sida, varför inte bara en community på egen hand?

Förslag på upplägg för den tredje träffen:

- Pitcha en idé till ett communityprojekt - arbeta två och två. Beskriv hur ni tänkt er de olika stegen i processen.
- Hur börjar processen, är det med ett tema/ämne eller med en community?
- Vem kommer med idén? Hur blir gruppen en community... fanns den där redan från början eller kom den till utifrån en frågeställning?
- Vem vänder ni er till? Vem ska se utställningen, lyssna på poesi-uppläsningen eller se filmen?
- Behöver publiken vara identifierad redan innan projektet går till premiär eller visning?

Förslag på upplägg för den fjärde träffen:

- Arbeta i lag, två och två eller tre och tre. Identifiera en community som ni i den mindre arbetsgruppen tillhör. Skriv en kort berättelse/manus tillsammans. Arbeta med gestaltningen av berättelsen/manuset. Visa verket, eller utkastet till verket, för varandra i cirkeln.
- **Diskussion:** Många gånger betonas processen framför resultatet i ett communityprojekt. Men går det att göra en process utan att ha ett mål, såsom premiär, vernissage, uppläsning?

Förslag på upplägg för den femte träffen:

- Vilka problem kan en communityprocess möta? Vi tittar på exempel som inte blivit som det var tänkt eller ändrat karaktär under resans gång.
- Vilka problem kan den i ledande roll möta i en communityprocess - vad kan man göra för att demokratisera processen för att undvika att hamna roller som passiv/aktiv, ledande/följande.
- När kan det vara bra att leda och när ska jag lämna över ansvaret till fler?

Förslag på upplägg för den sjätte träffen:

Reflektioner och summering av det vi arbetat med. Från det egna perspektivet: hur kan jag implementera communityprocess i min yrkesroll/ledarroll/läraryrke?